

Tweede Kamer: studenten vogelvrij

Op 2 juli jongstleden heeft de Tweede Kamer zich akkoord verklaard met het *Judicium Abeundi*. Het gaat om het wetsvoorstel *Versterking Besturing (31821)*, dat nu op het fiat van de Eerste Kamer wacht.¹ Het *judicium abeundi* houdt in dat een universiteit of hogeschool iemand mag heenzenden, als hij door zijn gedragingen of uitlatingen blijkt heeft gegeven van ongeschiktheid voor de deelname aan praktijkonderdelen van de opleiding en/of voor de uitoefening van één of meer beroepen waartoe hij wordt opgeleid. Het primaire doel is studenten te verwijderen die zich tijdens hun studie ernstig misdragen jegens patiënten, cliënten, proefpersonen, interviewees, opdrachtgevers, klanten of eventueel ook jegens medestudenten, personeelsleden of stagebedrijven. De universiteit of hogeschool heeft een zorgplicht tegenover de genoemde partijen en moet hen uit dien hoofde beschermen tegen ernstige schade ten gevolge van misdragingen van studenten die onder haar verantwoordelijkheid opereren. Wie in dat opzicht ongeschikt is voor praktijkonderdelen van het studieprogramma, kan dus uit de opleiding worden verwijderd. Daar zit wat in, maar door de ruime formulering van de voorgestelde wetsbepalingen is in wezen iedere student vogelvrij.

Artikel 7.42a. Gedragingen student in relatie tot toekomstige beroepsuitoefening

1. Het instellingsbestuur kan in bijzondere gevallen (...) na zorgvuldige afweging van de betrokken belangen de inschrijving van een student voor een opleiding beëindigen dan wel weigeren, als die student door zijn gedragingen of uitlatingen blijkt heeft gegeven van ongeschiktheid voor de uitoefening van een of meer beroepen waartoe de door hem gevolgde opleiding hem opleidt, dan wel voor de praktische voorbereiding op de beroepsuitoefening.
2. Het instellingsbestuur dan wel het instellingsbestuur van een andere instelling die een zelfde of verwante opleiding verzorgt, kan besluiten de student niet opnieuw of niet voor die opleiding in te schrijven.
3. Indien de student, bedoeld in het eerste lid, is ingeschreven voor een andere opleiding en daarbinnen het onderwijs volgt van een afstudeerrichting die overeenkomt met of gelet op de praktische voorbereiding op de beroepsuitoefening verwant is aan de opleiding waarvoor de inschrijving met toepassing van het eerste lid is beëindigd, kan het instellingsbestuur (...) na zorgvuldige afweging van de betrokken belangen besluiten dat de student die afstudeerrichting of andere onderdelen van die opleiding niet mag volgen.
4. (...)

Hierboven staat de voorgenomen wetstekst.² Daarmee krijgt de onderwijsinstelling een vrijbrief iedere student te verwijderen die naar haar oordeel niet in het gareel loopt.³

a) Zij kan een student verwijderen enkel en alleen omdat hij (of zij) ongeschikt wordt geacht *voor het beroep waartoe de opleiding voorbereidt*. Ook al kan het geen kwaad hem toe te laten tot de praktijkonderdelen van de opleiding, toch kan zij hem verwijderen vanwege zijn vermeende ongeschiktheid voor het latere beroep. De zorgplicht van de opleiders wordt dus opgerekt tot patiënten etc. waarmee de student in zijn latere beroep te maken krijgt: zij krijgen de bevoegdheid een *Berufsverbot* op te leggen, ook al rechtvaardigen de gedragingen van de student op zichzelf geen *Studiumsverbot*. Ook al heeft hij inmiddels alle coschappen afgerond, toch zou een student Geneeskunde in principe alsnog uit de opleiding kunnen worden verwijderd, met het argument dat (niet het opleidingsziekenhuis moet worden gevrijwaard van onprofessioneel handelen door studenten maar dat) de samenleving moet worden beschermd tegen de instroom van artsen die misschien ooit in de fout zouden kunnen gaan.

b) De universiteit of hogeschool kan een student zelfs verwijderen omdat zij hem ongeschikt acht voor de uitoefening van *één of meer beroepen waartoe de opleiding toegang geeft*. Een masterstudent Nederlands Recht kan dus worden verwijderd omdat hij, gezien zijn gedragingen of uitlatingen, weliswaar geschikt is voor het beroep van advocaat maar niet voor een beroep in de staande of zittende magistratuur. Een pabo-student kan worden heengezonden omdat hij ongeschikt is om met kleuters om te gaan. En een dove student kan uit de opleiding Geneeskunde worden verwijderd omdat hij blijkens zijn gedragingen ongeschikt is voor het beroep van huisarts.

c) In de voorgestelde wetsbepalingen wordt geen scheidslijn getrokken tussen enerzijds de bedoelde onprofessionele misdragingen en anderzijds gedragingen die *tuchtrechtelijke maatregelen* van de onderwijsinstelling verdienen. Op grond van de nieuwe bepalingen zou bijvoorbeeld een student die tentamenfraude of plagiaat heeft gepleegd, uit de opleiding kunnen worden verwijderd. Frauduleus gedrag in de studie kan immers wijzen op een persoonlijkheidsstructuur die de betrokkene ongeschikt maakt voor de professionele beroepsuitoefening.

d) Het wetsvoorstel laat eveneens de mogelijkheid open dat een student door een onderwijsinstelling wordt geweigerd of verwijderd op grond van gedragingen of uitlatingen die *niet in het kader van de opleiding* hebben plaatsgehad. Het zou dan voor de hand liggen dat de wetgever het mogelijk maakt voor de deelname aan praktijkonderdelen en stages een justitiële Verklaring omtrent het Gedrag te eisen. Maar in de voorgestelde wettelijke bepalingen krijgt de onderwijsinstelling carte blanche om studenten uit te sluiten op grond van elke gedraging of uitlating die zij ontoelaatbaar acht. Volgens de minister spreekt het bijvoorbeeld vanzelf dat een student de toegang tot de studie Orthopedagogiek mag worden geweigerd als het algemeen bekend is dat hij bestuurslid is van een politieke partij die liberalisering van de wetgeving inzake jeugdseksualiteit voorstaat.

e) Een pikant aspect van dit recente praktijkvoorbeeld dat door de minister is aangehaald, is dat de betrokken student met name de toegang tot de opleiding geweigerd werd omdat zijn toelating schadelijk zou zijn voor de *reputatie van de opleiding*. De minister impliceert dus dat studenten niet alleen kunnen worden verwijderd vanwege misdragingen jegens patiënten etc. maar ook vanwege gedragingen en uitlatingen die enkel en alleen schadelijk zijn voor de reputatie van de onderwijsinstelling. In extremo zouden studenten die actie voeren tegen het beleid van hun instelling eveneens voor hun hachje moeten vrezen: zij worden ongeschikt geacht voor stages of projecten waarin het risico bestaat dat ze het PR-beleid van de onderwijsinstelling doorkruisen.

f) De minister stelt uitdrukkelijk dat niet alleen misdragingen maar ook *bedenklijke uitlatingen* tot verwijdering uit de opleiding kunnen leiden (tenzij de betrokkene zich kan beroepen op de academische vrijheid die leden en aspirant-leden van de wetenschappelijke of professionele community toekomt). De deur wordt dus wijd opengezet voor aantasting van de vrijheid van meningsuiting.

g) De minister stelt dat een student door de onderwijsinstelling kan worden verwijderd als zijn gedragingen of uitlatingen, plaatsgevonden tijdens de studie, tot tuchtrechtelijke maatregelen zouden hebben geleid als deze tijdens de beroepsuitoefening zouden hebben plaatsgevonden. Dus ook gedragingen of uitlatingen die slechts *de reputatie van of het vertrouwen in de beroepsgroep* zouden schaden, zoals oncollegiaal gedrag of het publiceren van een pamflet tegen misstanden in de beroepsgroep. Bovendien is het inconsequent dat de minister niet als voorwaarde stelt dat het onprofessionele wangedrag dermate ernstig is dat het binnen de professionele tuchtrechtspraak tot ontzetting uit het ambt zou leiden.

Volgens mij gaan de voorgestelde bepalingen veel te ver. De Eerste Kamer moet het wetsvoorstel verworpen. Artikel 7.42a lid 1 had beter kunnen luiden:

Het instellingsbestuur kan in bijzondere gevallen (...) de inschrijving van een student voor een opleiding onderbreken, beëindigen dan wel weigeren, als die student door zijn misdragingen in het kader van de studieactiviteiten ter praktische voorbereiding op de beroepsuitoefening ervan blijkt heeft gegeven dat verdere deelname aan die praktische oefeningen een onaanvaardbaar risico met zich meebrengt dat anderen die rechtstreeks bij die praktische oefeningen betrokken zijn opnieuw ernstige schade zouden onderkennen van dergelijke misdragingen.

Wes Holleman

weblog onderwijs 14-7-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.ikregeer.nl/zoek/dossier/31821>

² Zie het onderstaande tekstkader, waarin letterlijk geciteerd wordt uit:

http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/31821_versterking_besturing_bij. De beide weggelaten tekstgedeelten luiden: ... na advies van de examencommissie, de decaan of een met de decaan vergelijkbaar orgaan binnen de instelling en ... N.B. Tegen de beschikking van het instellingsbestuur kan de student in beroep gaan bij het landelijke College van Beroep voor het Hoger Onderwijs (c.q. bij het College van Beroep Bijzonder Onderwijs waaronder de desbetreffende instelling ressorteert).

³ Zie ook: <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=605> en <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=607>;

<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=261> en <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=424> (ik verwijs naar deze casus niet omdat dit *volgens mij* de sleutelcasus zou zijn waarmee het wetsvoorstel geïllustreerd kan worden, maar omdat het wetsvoorstel *door minister Plasterk zelf* telkens weer met deze casus in verband wordt gebracht, zelfs nadat de hoofdpersoon in een persbericht heeft verklaard dat hij zich nooit aan pedoseksuele gedragingen heeft schuldig gemaakt, zie <http://www.pnvd.nl/pers.html#>); <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=35> en <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=299>.